

Sygn.akt III AUa 1567/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Maria Jolanta Kazberuk (spr.)

Sędziowie: SA Bohdan Bieniek

SA Piotr Prusinowski

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 marca 2014 r. w B.

sprawy z odwołania H. H.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

o wyrównanie emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 sierpnia 2013 r. sygn. akt III U 720/13

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1567/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. decyzją z dnia 21 marca 2013 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 roku, poz. 267), odmówił H. H. uchylecia decyzji z dnia 19 września 2011 roku w części, w jakiej decyzja ta zawiesza na podstawie art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 roku, Nr 291, poz. 1707 ze zm.) w zw. z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) prawo do emerytury za okres od dnia 1 października 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku.

H. H. w odwołaniu od powyższej decyzji, powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132), domagała się zmiany zaskarżonej decyzji, uchylecia decyzji z dnia 19 września 2011 roku w zakresie zawieszenia prawa do emerytury od dnia 1 października 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku i wznowienia wypłaty emerytury za ten okres wraz z ustawowymi odsetkami.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania wyrokiem z dnia 8 sierpnia 2013 roku zmienił zaskarżoną decyzję i decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w P. z dnia 19 września 2011 roku w części, w jakiej decyzja ta zawiesza wypłatę emerytury za okres od dnia 1 października 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku i stwierdził, że H. H. ma prawo do wypłaty emerytury za okres od dnia 1 października 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku (pkt I) oraz wnioszek o wypłatę odsetek przekazał do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. (pkt II). Z ustaleń Sądu I instancji wynikało, że H. H. na podstawie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 15 czerwca 2009 roku (wydanej wskutek rozpoznania jej wniosku z dnia 17 marca 2009 roku) nabyła prawo do emerytury od dnia 1 marca 2009 roku. Od dnia 1 września 1971 roku pozostawała w nieprzerwanym zatrudnieniu w Zespole Szkół Nr (...) w O.. Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. z dnia 19 września 2011 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, wstrzymano skarżącą wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011 roku. Organ rentowy wskazał, że wskutek wejścia w życie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest zobowiązany do wstrzymania wypłaty świadczenia z uwagi na nierozwiązanie przez ubezpieczoną stosunku pracy z pracodawcą, u którego była zatrudniona przed nabyciem prawa do emerytury. Na podstawie decyzji w/w organu rentowego z dnia 24 września 2012 roku wznowiono wnioskodawczyni wypłatę świadczenia od dnia 1 września 2012 roku w związku z rozwiązaniem stosunku pracy. W dniu 28 listopada 2012 roku H. H. złożyła wnioszek o wznowienie wypłaty zawieszony emerytury za okres od dnia 1 października 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku wraz z odsetkami, powołując się na treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132). Aktualnie zaskarżoną decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oddział w P. z dnia 21 marca 2013 roku odmówiono wnioskodawczyni uchylecia decyzji z dnia 19 września 2011 roku w części, w jakiej decyzja ta zawiesza prawo do emerytury za w/w okres. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12 orzekł, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jak wskazał Sąd I instancji, sentencja powyższego wyroku mogłaby nasuwać wnioszek, że dotyczy wszystkich osób, które uzyskały prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 roku. Z uzasadnienia wyroku w sposób jednoznaczny wynika jednak, że Trybunał uznał, iż art. 103 a w/w ustawy jest niekonstytucyjny w stosunku do osób, które uzyskały prawo do emerytury w przedziale czasowym od dnia 8 stycznia 2009 roku do dnia 31 grudnia 2010 roku. Do grona tych osób należy zaś wnioskodawczyni. Trybunał wywiódł bowiem, że osoby, które uzyskały prawo do emerytury w w/w okresie podejmowały decyzję o przejściu na emeryturę w stanie prawnym, który w celu uzyskania wypłaty emerytury nie nakazywał rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą. Ubezpieczeni ci, działając w zaufaniu do państwa i stanowionego przez nie prawa podjęli decyzję o przejściu na emeryturę. Gdyby zaś wiedzieli oni, że nastąpi zmiana stanu prawnego, uzależniająca realizację prawa do świadczenia emerytalnego od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, ich decyzja mogłaby być inna. W przedmiotowej sprawie bezspornym było to, że wnioskodawczyni nabyła prawo do emerytury bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy. Poza sporem pozostawało też, że wnioszek o wznowienie postępowania w sprawie zawieszenia wypłaty świadczenia wnioskodawczyni złożyła w terminie określonym w art. 145a § 1 k.p.a., tj. w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Kwestią sporną pozostawało jedynie określenie skutków prawnych wyroku. Odwołując się do obszernego orzecznictwa Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy uznał, iż wyrok Trybunału Konstytucyjnego stwierdzający niezgodność przepisu ustawy z Konstytucją jest w zasadzie skuteczny ex tunc, tj. od dnia wejścia w życie zakwestionowanego przepisu, chyba, że co innego wynika z sentencji wyroku. W konsekwencji powyższego, Sąd I instancji zmienił zaskarżoną decyzję oraz decyzję z dnia 19 września 2011 roku w części, w jakiej decyzja ta zawiesza wypłatę emerytury za okres od dnia 1 października 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku i stwierdził, że H. H. ma prawo do wypłaty emerytury za powyższy okres. Odnosząc się do żądania wnioskodawczyni wznowienia wypłaty emerytury wraz z odsetkami Sąd I instancji wskazał, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie. Decyzja będąca przedmiotem odwołania w przedmiotowej sprawie – jak zauważył pomimo żądania

wnioskodawczyni - nie zawierała rozstrzygnięcia o odsetkach jako należności ubocznej i odnosiła się jedynie do należności głównej. Stąd wniosek o wypłatę odsetek od przyznanego świadczenia przekazano do rozpoznania organowi rentowemu jako żądanie nowe, dotychczas nierozpoznane przez organ rentowy. Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy orzekł jak w pkt I sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zaś jak w pkt II sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię przepisu art. 190 ust. 3 oraz niezastosowanie art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 roku, Nr 78, poz. 483) polegające na przyjęciu przez Sąd, że niekonstytucyjność art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 roku, Nr 291, poz. 1707 ze zm.) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, wskazana w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12, istnieje od chwili wejścia w życie zakwestionowanego przepisu, to znaczy od dnia 1 października 2011 roku i w konsekwencji stwierdzeniu w zaskarżonym wyroku braku podstaw do wstrzymania emerytury od dnia 1 października 2011 roku, czyli z mocą wsteczną, co narusza konstytucyjną zasadę niedziałania prawa wstecz, wynikającą z art. 2 Konstytucji, podczas gdy wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku wobec nieokreślenia innego terminu utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu wywołuje skutki na przyszłość (ex nunc), czyli od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw, a więc począwszy od dnia 22 listopada 2012 roku.

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Istota wniesionej apelacji sprowadza się do rozstrzygnięcia jakie skutki wywołuje orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego: ex tunc czy ex nunc, tj. czy przepis uznany za niekonstytucyjny traci moc od momentu jego uchwalenia czy dopiero ogłoszenia orzeczenia Trybunału stwierdzającego niekonstytucyjność w Dzienniku Ustaw.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 roku, poz. 1285, lex numer 1227132) orzekł, iż art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 roku, Nr 257, poz. 1726) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w art. 6 dokonała zmiany w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych między innymi poprzez dodanie art. 103a, zgodnie z którym prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Uznany za niekonstytucyjny (zakresowo) przepis art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw nakazywał stosowanie między innymi wprowadzonego art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 16 grudnia

2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw, tj. przed dniem 1 stycznia 2011 roku - przy czym w stosunku do takich emerytur miał być on stosowany od dnia 1 października 2011 roku.

Skutki zakresowej niekonstytucyjności art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw są takie, iż z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw utracił on moc w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od dnia 1 stycznia 2011 roku lub przed dniem 8 stycznia 2009 roku.

Bezspornym w sprawie było, iż H. H. należy do kręgu osób, które prawo do emerytury nabyły w okresie od dnia 8 stycznia 2009 roku do dnia 31 grudnia 2010 roku, kiedy nie było obowiązku rozwiązywania stosunku pracy. Wnioskodawczyni prawo do emerytury nabyła na podstawie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 15 czerwca 2009 roku, od dnia 1 marca 2009 roku. Wnioskodawczyni zarówno przed złożeniem wniosku o emeryturę aż do dnia 31 sierpnia 2012 roku była nieprzerwanie zatrudniona w Zespole Szkół Nr (...) w O..

Niewątpliwym jest, że w stosunku do wnioskodawczyni zapadły wyrok Trybunału Konstytucyjnego wywołuje bezpośrednio skutki prawne, przy czym Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, iż są to skutki ex tunc.

Niekiedy przyjmuje się, że przepis traci moc ex tunc, a więc od początku, gdy już sam tryb uchwalania był wadliwy (por. Prawo Intertemporalne w Orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego - pod red. Ewy Łętowskiej i Konrada Osajdy; Biblioteka Sądowa – Oficyna Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2008, str. 42). Orzecznictwo sądowe wydaje się jednak iść dalej w kierunku niestosowania przepisu niekonstytucyjnego także do stanów faktycznych mających miejsce, w czasie gdy nie dokonano jeszcze jego derogacji.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 roku, Nr 78, poz. 483 ze zm.) orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne.

Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją co do zasady winna oznaczać, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma zatem generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa pogląd, że utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją co do zasady winna oznaczać, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma generalnie skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2009 roku w sprawie o sygn. akt I CSK 379/08, OSNC 2009/12/172, lex numer 531567; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 roku, w sprawie o sygn. akt V CO 43/08, lex numer 564856; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2006 roku, w sprawie o sygn. akt II PK 42/06, lex numer 950622; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 15 listopada 2006 roku w sprawie II OSK 1349/05, lex numer 318307; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1999 roku w sprawie o sygn. akt I CKN 204/98, OSNC 2000/5/94; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1999 roku w sprawie o sygn. akt II CKN 632/98, lex numer 1231372; wyrok z dnia 7 grudnia 2000 roku w sprawie o sygn. akt III ZP 27/00, III ZP 27/00, OSNP 2001/10/331, lex numer 46059).

W tym miejscu należy również zauważyć, że na tle stanów faktycznych wywołanych utratą mocy art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pojawiły się

orzeczenia przyjmujące skutek retroaktywny wyroku Trybunału i wznawiające wypłatę świadczenia za okres od dnia 1 października 2011 roku, a zatem także za okres sprzed utraty mocy przez niekonstytucyjny przepis (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 2013 roku w sprawie o sygn. akt II UK 372/12, lex numer 1350555, wyroki Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 21 lutego 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 41/13, lex numer 1280645 oraz z dnia 16 stycznia 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 1079/12, lex numer 1264372). Sąd Apelacyjny w Białymstoku podziela ten kierunek wykładni.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

A.K.